

Asia: VN/25733/2021-OKM-334

Lausuntopyyntö valtioneuvoston selontekoluonnokseksi - Uutta suuntaa Suomen digitaaliseen kompassiin

Tavoite 1 - Suomi kehittyy demokraattisena ja sivistyneenä yhteiskuntana digitalisoituvassa maailmassa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ks. lausuntomme Muut kommentit -kohdassa

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 2 - Yhteiskunnan toimijoiden kyky omaksua ja soveltaa uusia ja kehittyviä teknologioita kestävästi ja tuottavasti on vahva.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Suomi on edelläkävijä digiosaamisessa ja teknologia-alan kehityksessä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 1 - Datan saatavuus ja laatu sekä datanhallinnan infrastruktuuri tukevat yritysten arvonluontia ja ratkaisujen skaalautuvuutta.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 2 - Tietoliikenneyhteydet ovat kattavat, turvalliset ja kestävät.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Palvelin- ja laskentainfrastruktuurit ovat energiatehokkaita ja vastaavat julkisten palveluiden, yritysten ja tutkimuksen tarpeita.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 1 - Digitalisaatio ja dataperustainen arvonluonti etenee yrityksissä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 2 - Yritysten tuottavuus ja kilpailukyky paranee uusien teknologioiden onnistuneen käyttöönoton myötä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-
Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-
Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-
Tavoite 1 - Digitaaliset julkiset palvelut toimivat yhteentoimivina palvelukokonaisuuksina mahdollistaen sujuvan asioinnin ja korkean tuottavuuden.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-
Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, erityisesti: Varsinkin yhdenvertaisuuden vaikutusarviointivelvoitteen tulisi heijastua digikompassin tavoitteisiin ja tuloksiin konkreettisesti. Yhdenvertaisuuslain 5 § mukaan viranomaisten on edistettävä tavoitteellisesti yhdenvertaisuutta. Merkittäville hank-keille on tehtävä yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia. Tämä olisi tarpeellista huomioida esimerkiksi luvussa 4, Digikompassin tavoitteet ja tulokset, kohdassa Julkinen hallinto ja palvelut: Kyseisen kohdan alle voisi sisällyttää joko erillisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tosiasiallista toteutumista turvaavan tavoitteen tai sisällyttää sellaisen esimerkiksi tavoitteiden 1 tai 3 alle. Tulostavoitteena voisi olla esimerkiksi seuraavan kaltainen tavoite: ”Yhdenvertaisuus on turvattu tekemällä johdonmukaiset yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnit, seuraamalla vaikutuksia ja toteuttamalla arviointeihin perustuvat toimet.”

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-
Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-
Tavoite 2 - Julkinen hallinto hallitsee yhteiskunnan keskeisten toimintojen datan, teknologian ja infrastruktuurit turvallisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti varmistaen yhteiskunnan toimivuuden kaikissa tilanteissa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-
Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Julkinen hallinto toimii tuottavasti tekoälyä sekä uusia digiteknologioita hyödyntäen.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, erityisesti: Varsinkin yhdenvertaisuuden vaikutusarviointivelvoitteen tulisi heijastua digikompassin tavoitteisiin ja tuloksiin konkreettisesti. Yhdenvertaisuuslain 5 § mukaan viranomaisten on edistettävä tavoitteellisesti yhdenvertaisuutta. Merkittäville hank-keille on tehtävä yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia. Tämä olisi tarpeellista huomioida esimerkiksi luvussa 4, Digikompassin tavoitteet ja tulokset, kohdassa Julkinen hallinto ja palvelut: Kyseisen kohdan alle voisi sisällyttää joko erillisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tosiasiallista toteutumista turvaavan tavoitteen tai sisällyttää sellaisen esimerkiksi tavoitteiden 1 tai 3 alle. Tulostavoitteena voisi olla esimerkiksi seuraavan kaltainen tavoite: ”Yhdenvertaisuus on turvattu tekemällä johdonmukaiset yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnit, seuraamalla vaikutuksia ja toteuttamalla arviointeihin perustuvat toimet.”.

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

-

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit.

Poikkihallinnollinen johtaminen ja yhteistyö

Ovatko siinä esitetyt digitalissaation johtamisen ja yhteistyön periaatteet perusteltuja osia osana Suomen digitaalista kompassia?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, erityisesti: Yhdenvertaisuusvaltuutettu toivoo, että digikompassin viimeistelyssä ja siihen pohjaavassa toimeenpanosuunnitelmassa huomioidaan valtuutetun tässä lausunnossa ja eduskuntakertomuksessa esittämät suositukset. Näillä on liityntä myös digikompassiluonnoksen Poikkihallinnollinen johtaminen ja yhteistyö -kohtaan. Valtuutettu viittaa tähän liittyen myös joulukuussa 2025 Digitoimistolle toimittamana suositus-kirjeen

(YVV/2383/2025, verkossa). Valtuutettu katsoisi hyväksi, että esimerkiksi Digitoimisto varmistaisi ja tukisi valtionhallinnossa sitä, että digitalisaatio- ja algoritmisille järjestelmille koskeville hankkeille tehdään osaava yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Relevanttien ryhmien osallistaminen ja osallistamiskeinojen kehittäminen olisi myös olennaista.

Digikompassissa tulisi selvästi todeta tekoälyn käyttöön liittyvät syrjinnän riskit.

Digikompassin tavoitteiden ja avaintulosten kokonaisuus

Puuttuuko digikompassin tavoitteista ja avaintuloksista yleisesti jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit.

Tuloksellisuuden seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Mitä mittareita tunnistatte tavoitteiden ja avaintulosten etenemisen mittaamiseen?

-

Miten digikompassin vaikuttavuutta tulisi Suomen tasolla mitata?

-

Toimintaympäristön kuvaus

Geopoliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö

-

Turvallisuus ja resilienssi

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, erityisesti koskien naisiin kohdistuvaa digitaalista väkivaltaa.

Kriittiset teknologiat ja innovaatiot

-

Hyvinvointi ja yhteiskunnalliset muutokset

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, erityisesti koskien naisiin kohdistuvaa digitaalista väkivaltaa. Mm. Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa vakava ihmisoikeusloukkaus ja merkittävä tasa-arvo-ongelma (aiheesta kattavasti valtuutetun eduskunnalle toimittamassa kertomuksessa K 2/2026 vp). Naisiin kohdistuva väkivalta on erittäin yleisestä ja teknologia lisää sen muotoja ja tapoja. Digi- ja verkkovälitteistä väkivaltaa on nyt ja jatkossa ehkäistävä entistä tehokkaammin. Digikompassiluonnoksessa ei ole huomioitu tätä kysymystä. Kansallisena naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana valtuutettu suosittaa sisällyttämään näkökulman tehokkaasti digikompassiin ja siinä heijastuviin tavoitteisiin ja keinoihin ja toimeenpanosuunnitelmaan.

Digitalisaation ja datatalouden sääntely

-

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

-

Uudet teemat

Tekoäly

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, erityisesti tekoälyn syrjintäriskit tulee myös nimenomaisesti mainita.

Turvallisuus

-

Hyvinvointi

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit, ml. koskien naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

-

Digikompassin kokonaisuus

Miten arvioisit digikompassia kokonaisuutena?

Ks. lausuntomme kohdassa Muut kommentit. Mm: Yhdenvertaisuuden edistäminen ja vaikutusarviointi tulee sisällyttää digikompassin konkreettisiin tavoitteisiin ja tuloksiin. Digi- ja verkkovälitteinen naisiin kohdistuva väkivalta ja sen ehkäiseminen tulee huomioida digikompassissa.

Muut kommentit

Mikäli kommentti ei sovellu lomakkeen muihin asiakohtiin, voit jättää sen tähän.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävinä on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Valtuutettu toimii lisäksi muun muassa naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana. Valtuutettu kiittää digitoimistoa lausuntopyynnöstä ja jättää seuraavat huomiot:

- 1) Yhdenvertaisuuden edistäminen ja vaikutusarviointi tulee sisällyttää digikompassin konkreettisiin tavoitteisiin ja tuloksiin.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pyytää huomioimaan valtuutetun toimiston aiemmassa kuulemisessa esittämät suulliset ja kirjalliset ehdotukset ja kiittää mahdollisuudesta osallistua kuulemiseen. Digikompassiin tulee sisällyttää konkreettinen yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä turvaava ja edistävä tavoite sekä sitä kuvaava tulos. Vaikka luonnos sisältää useita tärkeitä yhdenvertaisuutta

koskevia viestejä, yleistason huomiointi ei riitä turvaamaan yhdenvertaisuuden toteutumista digitalisaatiossa, erityisesti tekoälyn käytössä.

Varsinkin yhdenvertaisuuden vaikutusarviointivelvoitteen tulisi heijastua digikompassin tavoitteisiin ja tuloksiin konkreettisesti. Yhdenvertaisuuslain 5 § mukaan viranomaisten on edistettävä tavoitteellisesti yhdenvertaisuutta. Merkittävälle hank-keille on tehtävä yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia. Tämä olisi tarpeellista huomioida esimerkiksi luvussa 4, Digikompassin tavoitteet ja tulokset, kohdassa Julkinen hallinto ja palvelut: Kyseisen kohdan alle voisi sisällyttää joko erillisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tosiasiallista toteutumista turvaavan tavoitteen tai sisällyttää sellaisen esimerkiksi tavoitteiden 1 tai 3 alle. Tulostavoitteena voisi olla esimerkiksi seuraavan kaltainen tavoite: ”Yhdenvertaisuus on turvattu tekemällä johdonmukaiset yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnit, seuraamalla vaikutuksia ja toteuttamalla arviointeihin perustuvat toimet.”.

Digikompassin lähtökohdaksi tulee ottaa se, että digitalisaation ja uusien teknologioiden hyödyt jakautuvat tosiasiallista yhdenvertaisuutta toteuttavasti ja palveluiden on tosiasiallisesti oltava kaikkien saavutettavissa. Valtuutettu viittaa maaliskuussa eduskunnalle antamassa kertomuksessaan (K 2/2026 vp) esittämiinsä havaintoihin ja suosituksiinsa digitalisaatiosta, muun ohella kansallisten digistrategioiden lähtökohdista. Eduskunnalle antamassaan kertomuksessaan valtuutettu tuo esille digitalisaation sekä mahdollisuuksia että riskejä yhdenvertaisuudelle. Valtuutettuun ottavat paljon yhteyttä esimerkiksi henkilöt, jotka eivät käytä digitaalisia palveluita. He ovat huolissaan siitä, miten he pystyvät hoitamaan yhdenvertaisesti asioitaan yhteiskunnassamme, jossa yhä useampi toiminto digitalisoituu. Tekoälyn osalta valtuutettu tuo esille yhdenvertaisuuden edistämismahdollisuuksien lisäksi myös kiistattomat syrjintäriskit. Yhdenvertaisuusvaltuutettu vaatii erityisesti valtioneuvostolta ja viranomaisilta nykyistä selkeämpää sitoutumista, osaamisen varmistamista ja konkreettisia toimia tekoälyn käytön myönteisten yhdenvertaisuusvaikutusten turvaamiseksi.

Eduskunnalle antamassaan kertomuksessaan valtuutettu suositaa muun muassa, että: Suositus 1: Valtioneuvoston on turvattava kaikille yhdenvertainen viranomaisasiointi. Saavutettavuus on varmistettava, kun digitaalisia palveluita suunnitellaan ja kehitetään. Mahdollisuus monikanavaisen viranomaisasiointiin on turvattava. Suositus 2: Yhdenvertaisuuden vaikutusarviointia on edellytettävä kaikissa julkisen sektorin tekoälyhankkeissa ja -hankinnoissa. Arvioinnin toteutumista suunnittelusta läpi käyttökaaren on tarpeen tukea valtioneuvoston ja ministeriöiden antamalla ohjauksella, arviointimenetelmien laadinnalla sekä osaamisen vahvistamisella. Me-netelmän kehittämisessä voidaan hyödyntää olemassa olevia kansallisia ja EU-tason pohjia. Suositus 3: Yhdenvertaisuus on otettava tekoälystrategioiden ja -ohjauksen ytimeen.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toivoo, että digikompassin viimeistelyssä ja siihen pohjaavassa toimeenpanosuunnitelmassa huomioidaan valtuutetun tässä lausunnossa ja eduskuntakertomuksessa esittämät suositukset. Näillä on liityntä myös digikompassiluonnoksen Poikkihallinnollinen johtaminen ja yhteistyö -kohtaan. Valtuutettu viittaa tähän liittyen myös joulukuussa 2025 Digitoimistolle toimittamana suositus-kirjeen (YVV/2383/2025, verkossa). Valtuutettu katsoisi hyväksi, että esimerkiksi Digitoimisto varmistaisi ja tukisi valtionhallinnossa sitä,

että digitalisaatio- ja algoritmisille järjestelmiä koskeville hankkeille tehdään osaava yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Relevanttien ryhmien osallistaminen ja osallistamiskeinojen kehittäminen olisi myös olennaista.

Digikompassissa tulisi selvästi todeta tekoälyn käyttöön liittyvät syrjinnän riskit.

2) Digi- ja verkkovälitteinen naisiin kohdistuva väkivalta ja sen ehkäiseminen tulee huomioida digikompassissa.

Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa vakava ihmisoikeusloukkaus ja merkittävä tasa-arvo-ongelma (aiheesta kattavasti valtuutetun eduskunnalle toimittamassa kertomuksessa K 2/2026 vp). Naisiin kohdistuva väkivalta on erittäin yleisestä ja teknologia lisää sen muotoja ja tapoja. Digi- ja verkkovälitteistä väkivaltaa on nyt ja jatkossa ehkäistävä entistä tehokkaammin. Digikompassiluonnoksessa ei ole huomioitu tätä kysymystä. Kansallisena naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana valtuutettu suosittaa sisällyttämään näkökulman tehokkaasti digikompassiin ja siinä heijastuviin tavoitteisiin ja keinoihin ja toimeenpanosuunnitelmaan.

3) Luonnosdigikompassille ja sen toimeenpanosuunnitelmalle tulisi tehdä yhdenvertaisuus- ja sukupuolivaikutusten arviointi.

Digikompassissa (tai erillisessä liitteessä) sekä sen toimeenpanosuunnitelmassa tulisi kuvata yhdenvertaisuus- ja sukupuolivaikutusten arviointien toteutus, arviointien keskeiset havainnot sekä se, miten johtopäätökset ohjaavat tavoitteiden ja tulosten asettamista.

Hiltunen Rainer
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Valonen Tiina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto